

МОДНАТА ИЛЮСТРАЦИЯ В ПЕРИОДА НА ХУБАВОТО ВРЕМЕ

Яна Василева

Нов български университет
Адрес: гр. София, ул. Монтевидео 21
Email: yvasileva@nbu.bg

РЕЗЮМЕ — Настоящата статия разглежда приложението на различните графични техники върху дизайна на модната илюстрация в началото на двадесети век. Основният фокус е поставен върху влиянието на ар нуво и техниката за шаблонен печат *pochoir* върху дизайна на модната гравюра. Разгледани са примери от различни автори и са анализирани различните течения в изкуството протекли в началото на миналия век.

Ключови думи: ар деко, дизайн, литография, модна илюстрация

FASHION ILLUSTRATION IN THE PERIOD OF BELLE ÉPOQUE

Yana Stefanova Vasileva

NBU
Sofia, Montevideo Str.21
E-mail: yvasileva@nbu.bg

ABSTRACT— This article discusses the application of various graphic techniques on the design of fashion illustration in the early twentieth century. The main focus is on the influence of Art Nouveau and the *pochoir* pattern printing technique on the design of fashion engraving. Examples from different authors are considered and the different currents in art that took place at the beginning of the last century are analyzed.

Keywords: design, fashion illustration, lithography, *pochoir*

ВЪВЕДЕНИЕ

Началото на XX век бележи разцвета на печатарската индустрия в централна Европа, което оказва силно въздействие върху развитието на специализираните издания за мода. Появяват се нови периодични издания, списания и журналы. През този исторически период дамският периодичен печат заема важна роля в социалния и културния живот на хората. Модните

журнали били много актуални и заемали важна част от бита на младите дами. В тях била публикувана най-разнообразен вид информация, културни новини, съвети за домакинството, ръкоделия, но основната им цел била да представят актуалните модни тенденции. Техниката чрез която били отпечатвани новите броеве била така наречения шаблонен печат - *pochoir*¹. Тази техника била широко използвана в печатниците в Париж при възпроизвеждането на кориците и цъдържанието на модните списания. Поради спецификата на тази техника и под въздействието на ар нуво модните илюстрации придобили голяма популярност. Ярките цветове и стилизираните форми на цветните литографии впечатляват и днес ценителите на изкуството.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Всички събития в социалния и културен живот на съвременното общество по време на така наречената Belle époque² са запечатани между страниците на популярните модни журнали. В началото на миналия век в Париж били отпечатани едни от най-значимите модни списания. Цялата специфика на епохата може да бъде усетена чрез един прост анализ на модните гравюри. Качеството списание „Gazette du Bon Ton”, което било едно от най-популярните модни списания в световен мащаб е съхранило цялата пъстрота на този исторически период.(Фиг.1) Като цяло историческият период е относително спокоен и благоприятен за развитието на световната икономика, наблюдава се подем в индустрията, което е добра предпоставка за обособяването на нови стилове и тенденции. Течението, което оказва най-сериозно влияние върху дизайна на модната илюстрация през първата декада на двадесети век до избухването на Първата световна война, е Ар нуво. В различните страни течението носи различни имена: „Сецесион”, „Ар нуво”, „Модерн”.³ Характерните отличителни белези на стила са стилизацията на формата съпроводена с голямо присъствие на флорални и животински мотиви. Витиеватите мотиви могат да бъдат както изображения на цветя, водорасли, клонки така и човешки фигури. Този нов художествен стил е един от най-мащабните жанрове, покорили цяла Европа. Ар нуво навлиза в различните сфери на дизайна. Особено силно е неговото въздействие върху дизайна на облеклата и аксесоарите⁴, а също така откриваме неговата силна проекция в интериорния дизайн, архитектурата и приложната графика.(Фиг. 2,3,4)

Фиг.1

Фиг.2

Фиг.3

Фиг.4

¹ <https://www.britannica.com/art/pochoir>

² https://en.wikipedia.org/wiki/Belle_%C3%89poque

³ Тодорова Е.(2019) Удивителният Рене Лалик. Текстил и облекло. Vol.7, р. 5-10

⁴ Тодорова Е.(2017) Бърза и бавна мода при аксесоарите. Текстил и облекло. Vol.3, р. 74-77

От историческа гледна точка, периодът, който обхваща годините 1871 – 1914 г., носи наименованието „Belle Époque“, което в превод от френски език означава „Хубавата епоха“⁵. Тези няколко десетилетия се отличават с липсата на военни конфликти и установяването на дълготраен мир. Мощната индустриализация и бурната търговия водят до силен икономически растеж. През този период са реализирани редица технически и научни открития като електрификацията и изграждането на железниците, които значително подобряват комуникацията и търговията. Строителството и архитектурата осъществяват бърз подем в изграждането на мащабна инфраструктура. Всички тези фактори повишават стандарта на живот и благоприятствали развитието на културата и изкуствата; оформят се нови стилове и тенденции. Ар нуво в превод от френски език означава „ново изкуство“, наричан е също така сецесион или югендшил. Стилът е определян като нов, съвременен, модерен и контрапункт на всички предходни стилове. Неговият апогей настъпва в периода 1890 – 1905 г., когато течението достига най-масово разпространение в Европа и Северна Америка. Плоските декоративни растителни елементи са характерния отличителен белег на модерното изкуство. Стиловите характеристики на течението са лесно разпознаваеми и в областта на печатната и приложна графика. Стилът дава своето отражение върху дизайна на рекламния плакат като оставя своя мощен отпечатък върху работата на редица автори.

Един от най-популярните художници работил през тази бурна историческа епоха е художникът Alfons Maria Mucha. Неговият еklektичен стил е много ясно разпознаваем и изключително популярен. Художникът е живял в Париж по време на тази вълнуваща епоха. Той е работил като илюстратор, но е най-известен със своите ясно стилизирани и декоративни театрални плакати на актрисата Sarah Bernhard. В красивите витиевати извивки на елементите и стилизацията на флоралните мотиви ясно личат във всички негови проекти.(Фиг.5) Художникът работи изключително много с графичната техника литография⁶, която също допринася за по-детайлното изработване на детайлите.(Фиг.6) Тази техника художникът е използвал и при изработката на рекламни плакати, които също носят отпечатъка на ар нуво.(Фиг.7)

Фиг.5

Фиг.6

Фиг.7

⁵ Василева Я. (2020) Роля на печатните технологии за формирането, развитието и дизайна на модната илюстрация през вековете. Булгед. р. 90 - 91

⁶ Стоичкова С. (2008) Речник на терминологията в графичното изкуство. Old Street, p.55-56

Техниката литография била широко използвана и в отпечатването на модни илюстрации. вентната литография, най-популярната графична техника, използвана през деветнадесети век, получава сериозно развитие и през следващия двадесети век.⁷ Литографската техника била широко използвана в дизайна на корици за вестници и списания, илюстрации, плакати, реклами, пощенски картички, свободни композиции. Техниката изиграла решаваща роля в развитието на експресионизма и модерното изкуство. Литографската техника била използвана в дизайна на модната гравюра, която през първите двадесет години на двадесети век попадала под влиянието на ар нуво. През 1910 г. корицата на модното списание „Des Modes” е отпечатана със цветна литография. Автор на илюстрацията е художникът Louis Chalon. В нея категорично се разпознават характеристиките на ар нуво, който е особено популярен в Париж. Нежната декоративна рисунка, изобилието от флорални елементи са отлично комбинирани с детайлите в облеклото на модела. Красивата рамка, която обгражда фигурата, е съставена от силуетите на два пауна. Този мотив е често срещан в илюстрациите по това време. Графикът Aubrey Vincent Beardsley също ги включва в своята работа и става особено популярен със своите илюстрации към пиесата „Саломе“ на Оскар Уайлд. Пастелните стойности, с които Louis Chalon е пресъздал колорита на композицията, придават особена атмосфера на тази корица.(Фиг.8) Три години по-късно, през 1913 г. модният журнал „Journal des dames et des modes” помества модни гравюри, изпълнени от художника George Barbier. Цветната литография, носеща любопитното заглавие „The Madness of the day” е отпечатана на цяло фолио в популярното издание. Грациозните фигури, увлечени в ритъма на музиката, са пресъздадени в най-разгорещената част от танца. Художникът е успял да предаде свободните движения на фигурите и да покаже въздействието на джаза върху модата и дизайна на дрехата.(Фиг.9)

Фиг.9

Фи.10

Литографията била изключително популярна техника сред европейските творци. Художниците Gustav Klimt, Oscar Kokoska, Leon Bakst и много други използвали техниката, за да дадат израз на своите идеи. Те успяват да предадат гъвкавата линия на стилизираните природни форми така присъщи за ар нуво и да уловят еkleктичността на новозараждащия се художествен стил. В същото време техниката предлага възможност за полагане на цветни стойности, които отлично допълват линеарната рисунка, което дава възможност за по-добра изработка и изразителност на линията. Големи постижения в тази област регистрира художникът Leon Bakst, който е автор на значителен брой композиции, изпълнени в тази техника. Рисунките на костюми за Руския балет /Ballet Russe/ са може би най-популярните му разработки. В тях е разгърната цялата експресивност на автора.(Фиг.11) Художникът прави

⁷ Стоев Б. Основи на графиката. Захари Стоянов. 2006, р. 18-20

експерименти с двете техники като комбинира литография и rochoir. Много успешни са неговите илюстрации реализирани в техниката на шаблонния печат, Такъв пример е цветната илюстрация, която художникът реализирал през 1912 г. за сп. „La Gazette du Bon Ton”. (Фиг. 12) През същата година художникът е създавал илюстрация за модното списание „Le journal des Dames et des Modes”, която е реализирана в смесена техника чрез ръчно нанасяне на цвета. (Фиг.13) Всички негови композиции представляват отличен пример за широкото приложение на шаблонния печат в модната гравюра през първата половина на миналия век.

Фиг.11

Фиг.12

Фиг.13

Можем да наблюдаваме различните аспекти на стилизация на формата, която художникът прави в своите ескизи за костюми създадени в периода 1909 – 1912 г. Вакст ползва акварелна техника в комбинация със златна или сребърна боя, за да пресъздаде дрехата на модела.(Фиг.14) В други негови ескизи в отделни области е нанесена златна боя и като особен акцент се явяват стилизираните декоративни елементи така характерни за ар нуво. (Фиг.15) Художникът е дълбоко повлиян от сецесиона. Този афинитет към развитието на стила проличава във всичките му ранни произведения, посветени на дизайна на костюма за Руския балет.

Фиг. 14

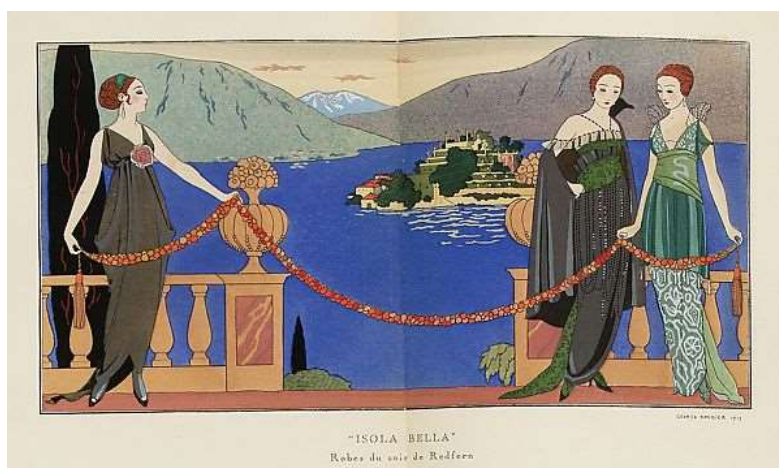

Фиг.15

Сред отличителните черти на течението са вплитането на разнообразни вълнообразни форми, взаимствани от природата, изобразяващи пламъци, вълни, ластари. В своята същина Ар нуво е вдъхновен от стилистиката на японската графика, която става много популярна в

Европа към края на деветнадесети век. Стилът възниква в Париж и носи името на галерията за изобразително изкуство „Maison de l'Art Nouveau“ (Дом на Новото изкуство) където за пръв път са представени произведения, изпълнени в новия стил. Постепенно течението се разпространило в цяла Европа. Особена популярност ар нуво придобива в Германия, Австрия, Белгия, Великобритания, Испания и САЩ, където се развиват разнообразни школи. Ар нуво може да бъде определен като най-мощното течение в изкуството, което е дало сериозен тласък на развитието на модната гравюра.

Модното списание „Gazette du Bon Ton“ излиза в периода 1912 – 1925 г., и се превръща в трибуна за изява на модните илюстратори. Въпреки че изданието просъществува в рамките на кратък отрязък от време, то отразява актуалните модни тенденции и е изключително влиятелно. „Gazette du Bon Ton“ било издавано в малък тираж и било разпространявано само в модните салони срещу абонамент. Отпечатването на книжното тяло се извършвало върху фина луксозна хартия, което допълнително повишава стойността на журнала. Всеки брой включвал десет модни цветни илюстрации. Художникът George Barbier бил един от многото автори, на които списанието възлагало да подготви илюстрациите за отделните броеве. Силното влияние на японизма и ар нуво проличава в голяма част от неговите гравюри.(Фиг.16,17)

Фиг.16

Фиг.17

Техниката на шаблонния печат – pochoir била изключително популярна. Майстор в тази област бил и френският художник George Barbier, който реализирал голям брой илюстрации в тази техника, които били вдъхновени от стилистиката на Ар нуво. Barbier реализирал множество модни илюстрации за списанията „Gazette du Bon Ton“ и „Vogue“, които са обект за възхищение и днес. Артистът работи в тясно сътрудничество с най-престижните модни къщи от този период „Lanvin“, „Paquin“ и „Vionnet“. Изящният рисунък, хармонично допълнен от деликатните цветни тонове, е типичен за неговия стил на работа. Перфектното графично изпълнение, в допълнение с фината шриховка в малките детайли, придава на прелестните илюстрации изключително ювелирно излъчване. Прецизно се изследват различните части на дрехата: пера, дантели, копчета... Художникът успява да постигне отлична материалност благодарение на правдивото предаване на гънките на отделните материи. Авторът разработва деликатно светлосенъчното изграждане на обемите, но отделя по-сериозно внимание на платовете и материите. Дизайнерът умишлено разработва по-пестеливо тялото на модела. Фигурите са изградени с една плавна линия, която затваря формите. Този подход допълнително подпомага възприемането на дрехата, която чрез своята материалност изпъква на фона на плоскостното чисто линейно присъствие на тялото. Специално внимание е отделено на аксесоарите и декорациите. Интерес представляват

сложните прически, които са изключително правдиво разработени. Илюстрациите на художника са повлияни от арт нуво и носят силен творчески заряд. Майстор на линейната рисунка и детайла, Barbier се налага като водещ илюстратор в редица издания. Авторът съумява да ни потопи в духа на новия век чрез специалната атмосфера, която излъчват неговите илюстрации. (Фиг.18,19,20)

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Модната илюстрация представлява едно много интересно направление в дизайна, което предстои да бъде изследвано. Графичните техники на паблонния печат и литографията са спомогнали за развитието на модната грав'ра в началото на двадесети век. Принос за развитието на модната илюстрация има и дамският периодичен печат, който се развива много мащабно и навлиза пряко в живота на хората. Днес благодарение на запазените примери можем да почерпим информация за развитието на модната илюстрация в нейния най-голям апогей, а именно в периода на хобавото време -

ЛИТЕРАТУРА

- Ulmer R. (2002) Mucha, Taschen
 Фарннг, С.(2015) Изкуството цялата история, Книгомания
 Janson, Н. Janson А.(2014) История на изкуството, Елементи
 Calahan А. Zachary С.(2015) Fashion and the fine art of pochoir: The golden age of illustration Paris, Thames and Hudson
 Blackman, С.(2007) 100 years of fashionillustration, Laurence King US
 Downton, D.(2010) Masters of fashion illustration, Laurence King US
 Robinson, J.(2015) The fine art of fashion illustration, Frances Lincoln Limited
 Тодорова Е.(2017) Бърза и бавна мода при аксесоарите. Текстил и облекло, vol.3, р. 75-77
 Тодорова Е.(2020) Бижутото като знак и символ, Булгед
 Василева Я.(2020) Роля на печатните технологии за формирането, развитието и дизайна на модната илюстрация през вековете, Булгед
 Стоев Б.(2006) Основи на графиката. Захари Стоянов, р. 18-20

ЕЛЕКТРОННИ РЕСУРСИ

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%80_%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%BE
<https://www.britannica.com/art/pochoir>
https://en.wikipedia.org/wiki/Belle_%C3%89poque
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alphonse_Mucha_-_Job_Cigarettes_1.jpg
[https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80_%D0%93%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D1%80#/media/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Le_hall_dentr%C3%A9e_du_Castel_B%C3%A9ranger_\(Hector_Guimard\)_%285479354274%29.jpg](https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80_%D0%93%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D1%80#/media/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Le_hall_dentr%C3%A9e_du_Castel_B%C3%A9ranger_(Hector_Guimard)_%285479354274%29.jpg)
https://en.wikipedia.org/wiki/Alphonse_Mucha
https://en.wikipedia.org/wiki/Sarah_Bernhardt
<https://www.wikiart.org/en/alphonse-mucha/poster-for-victorien-sardou-s-gismonda-starring-sarah-bernhardt-at-the-theatre-de-la-1894>
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Leon_Bakst_003.jpg#/media/File:Bakst_Costume_for_Narcisse_by_Tcherepnin_1911.jpg
<https://www.widewalls.ch/artists/leon-bakst>
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/591869>
<https://matouenpeluche.typepad.com/matouenpeluche/2016/11/george-barbier-.html>